

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 963.

CHICAGO, ILL., 25. FEBRUARJA (FEBRUARY 25), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

SVETOVNI MIR V SENCI OROŽJA.

Po vojni "za odpravo vojne" so državniki sklicali že par mirovni konferenc, katerih namen je navidezno bil, gladiti pota za razoborožitev — to je — za zmanjšanje armad in vojnih mornarnic. Ena teh se je pred par leti vršila v Washingtonu, D. C. Pomorske sile, ki so bile zastopane na nji, so se sporazumele prenehati z oboroževalno tekmo na morju in določile stalno moč svojim bojnim mornarnicam. Ko so se diplomatje razšli, je časopisje še dolgo pisalo o novi dobi, v kateri bodo vojne bolj in bolj nemogoče in nepotrebne.

Tekma za oboroževanje na morju se vzlic washingtonskemu paktu nadaljuje, ker so se prizadete države na en ali drug način izognile določbam pogodbe. Ne grade več drednavtov, ker jih pogodba ne dovoljuje, grade pa ladje o kakršnih ni govora v pogodbi. In oborožujejo se v zraku in na suhem.

Liga narodov pripravlja že dolgo novo razoborožitveno konferenco, ki bi se imela pričeti že pred mnogimi meseci, toda vsled vsakovrstnih ovir se jo stalno odlašča. Njen namen bi bil napraviti med državami sporazum, posebno na evropskem kontinentu, ki bi omogočil temeljito zmanjšanje armad in s tem izdatkov za militarizem, ki črpajo državne blagajne na škodo šolstvu in konstruktivnemu delu v narodnem gospodarstvu vsake poedine dežele.

Predstavniki vseh vlad govore o miru. Vsi trdijo da so proti vojni; vsi so pod "gotovimi pogoji in okolščinami" za razoborožitev, ampak dokler teh pogojev ji, morajo skrbeti, da bodo pripravljene braniti se pred sovražnikom. "Braniti se pred sovražnikom." Francija vzdržuje eno največjih armad v Evropi, ker se boji sovražnikov. Nemčija bi se rada oborožila, da se bo v stanju varovati sovražnikov. Poljska vzdržuje za njene razmere relativno ogromno armado, ker vidi sovražnike na vseh koncih in krajih. Ostale nove države in državnice so oborožene do vratu. Mussolini rožlja in sanja o obnovitvi rimskega carstva. Rusija ima mogočno armado. Japonska pridno tekmuje z ostalimi velesilami. Sedem let po premirju je svet še vedno vojašnica in državni aparati so še vedno najbolj za-

posljeni s problemi, tikajoči se strategije, oboroževanja, sploh stvari vojnega, oziroma "obrambnega" značaja.

Kongres Zedinjenih držav je prošli teden dovolil do \$800,000,000 za militaristične ("obrambne") svrhe. Nekaj za bojno mornarico, nekaj za armado na suhem, nekaj za zračno floto. \$800,000,000 za eno leto! Drugo leto zopet toliko ali še več. To je vsota, ki gre militarizmu direktno. Miljone se porabi indirektno. Na primer pri izboljšavanju transportnih sredstev se ima vselej v vidiku morebitne vojne. Ravno tako, kadar se sklepa o gotovih gospodarskih problemih, industrijah itd. Pred svetovno vojno Zedinjene države niso bile militaristična sila. Njihova moč je bila zapopadena v bogastvih in višini industrialnega razvoja. Danes so Zedinjene države vse to kar so bile pred vojno in poleg tega še država z vedno večjim in popolnejšim militarističnim aparatom. Zaeno z militarizmom narašča tudi ameriški imperializem, kajti eden kot drugi sta neločljiva.

Militarizem sam na sebi še ni edino militaristično zlo. Drugo nič manjše zlo je militaristična propaganda, ki pripravlja "javno mnenje" na vojno, oziroma ga drži v pripravljenosti za vojno. V šolah in v kinu, v cerkvah in časopisju, na slavnostih in povsod kamor seže vpliv vladajočih, cvete militaristična propaganda, zavita v idealni patriotizem in ogrnjena s praporom lojalnosti in ljubezni "do domovine". Kdor razgalja to igro krvnikov, je razglašen za izdajalca in neljalneža.

Locarnski in Washingtonski pakt so lahko poskusi omejiti oboroževanje, ne morejo pa odpraviti militarizma. Militarizem in vse kar spada njemu je posledica gotovih ekonomskih vzrokov. Ti vzroki v današnji družbi so v kapitalistični gospodarski uredbi. Dokler se jih ne odpravi, bomo imeli militarizem in vojne.

Kapitalistične vlade se v glavnem zavedajo pogubnosti vojne. Zavedale bi se jo še bolj, če ne bi bile udarjene s slepoto in ako ne bi bili vzroki, ki jih tirajo v nadaljevanje pogubne politike, tako močni, da jih vlečejo na slepo s seboj. Zadnja vojna je pokazala, da ni nobena

država resnično zmagala in da so vse premagane. Da ni svet danes zapleten v nov krvavi ples, je vzrok ravno v premaganosti vseh dežel. Edino Zedinjene države so gospodarsko v stanju pognati se v novo vojno. Toda ameriški vladarji sveta, ki imajo svoj glavni stan na Wall Streetu, niso za vojno, pač pa za stabiliziranje kapitalističnega gospodarstva in v sedanjem položaju za mirno reševanje nesporazumov. Zavedajo se, da bi nova svetovna vojna pognala svet v anarhijo in gospodarski polom, ki sicer ne bi ustvaril novega reda, kakor mislijo nekateri revolucionarni romantiki, ampak bi vrgel ekonomski razvoj za desetletja nazaj.

Kapitalizem se boji vojne *sedaj* v svojem interesu. To ne pomeni, da bi v tem slučaju bolje služila ljudstvu. Vojna mu nikdar ne služi, ker jo plača — vsako vojno — ljudstvo v krvi in blagu.

Delavstvo ima priliko sedanjo dobo porabiti za utrditev svojih vrst, da bo sposobno v prihodnji svetovni krizi preprečiti vojno. To je danes njegova naloga. Bo ji kos, če se bo združevalo kot razred, nastopalo kot razred in vzelo v svoje roke toliko moči kolikor največ mogoče.

Proti militaristični propagandi, ki jo neguje kapitalizem, moramo postaviti na vsi črti našo propagando. Proti njihovi organizaciji našo organizacijo. Proti njihovem gospodarstvu naše združništvo in kolektivno lastništvo prometnih in produktivnih sredstev pod delavsko kontrolo. Proti njihovem časopisju naše časopisje.

Čas je, da delavstvo v Evropi in tukaj neha slediti ljudem, ki hočejo da ostane razkosano na ljubo interesom, privatnim ali drugim, te ali one dežele, in se strne enotno v boju proti sovražniku ki je sovražnik vseh ljudstev vseh dežel — in ta je kapitalizem s svojimi vzroki, ki porajajo vsa druga socialna zla.

Rockefellerjevo krščanstvo.

Med krščanstvom davne prošlosti in današnjim je razlika v sijaju. V dnevih Učitelja ga ni bilo. Ključar Peter ni imel zlatih ključev, kakor jih ima danes. Današnji cerkveni poglavarji žare v sijaju. Vatikan ima še danes več pompa kot katerikoli dvor na svetu.

John D. Rockefeller, Jr., je pristaš krščanstva, kakršno odseva v palačah, katedralah in zlatu. V New Yorku bo dal zgraditi gotsko cerkev, ki bo štala štiri milijone dolarjev. Marsikaj pametnega bi se dalo napraviti s to vsoto. Marsikako prosvetno središče za delavce bi se lahko zgradilo, če bi Rockefeller Jr. prispeval to vsoto v tak namen. Ampak dal jo je za krščanstvo sijaja, ker se ne zanima za vzgojo delavstva v tem smislu kakor se zanimamo mi.

Japonska po 2,500 letih.

Japonska letos praznuje 2,568. obletnico, od kar ji načeljuje sedanja vladarska hiša, ki je najstarejša na svetu. To priliko so šovinistične organizacije porabile za "patriotično" militaristično propagando. Skoro vse dosedanje demonstracije so imele značaj mrznje proti "zapadni civilizaciji" in proti belopoltnim vsiljivcem. Najbolj vročekrvni patriotje skušajo to priliko porabiti za obuditev starodavnega japonskega patriotizma, katerega opevajo za največjo japonsko svetinjo.

V neki proklamaciji pravi ena patriotična skupina med drugim: "Brutalnosti in sovraštva, ki so se zrcalila med različnimi deželami v svetovni vojni, so med japonskim ljudstvom uničila respekt do zapadne civilizacije. Ruski komunizem, italijanski fašizem in angleška ter ameriška demokracija so stvari, katere bazirajo na gotovih posnetkih iz različnih časov in dežel. Dajo nam lahko koristne sugestije, nikoli pa nam ne morejo služiti za vzglede, ki bi bili vredni posnemanja."

Proklamacija se nadalje glasi, da se mora japonsko ljudstvo naučiti kot država stati na svojih nogah, kajti imitacije vodijo v hiranje. Vstajenje in prerorenje Japonske mora biti delo japonskega ljudstva, zaključuje patriotični apel.

Japonska se je razvila gospodarsko in politično v to kar je potem ko je pričela posnemati evropski zapad. Dvigala se je in hotela je da jo svet smatra za enakovredno deželo. Japonci ne bodo nikoli odpustili Zedinjenim državam, ker so jih s svojim zakonom za izključenje orientalcov od naseljevanja porinile med nezaželjene in inferiorne narode. Japonski ponos je užaljen, toda Japonci se zavedajo, da danes ne morejo Zedinjenim državam ničesar. Ampak če pride priložnost . . .

Japonska tudi v drugih ozirih posnema "zapadno civilizacijo". Njen kapitalizem je zelo slabo "civiliziran". Izkorišča patriotične in nepatriotične Japonce še bolj kakor evropski ali ameriški svoje delavce. Prepoveduje unije in ker jih ni mogel več zabranjevati, jih ovira. Nasprotuje politični akciji delavstva in mu odreka volilno pravico. Vsaka delavska agitacija mu je "boljševizem" in v vsaki delavski demonstraciji vidi "nevarnost" za Japonsko. V tem oziru bo Japonska ostala kot je vzlic patriotičnim apalom da se povrne v starodavni patriotizem. Dežele se ne povračajo v prošlost. Japonska bodočnosti pa bo Japonska delavskega ljudstva s civilizacijo bratstva in kooperacije. Takrat najbrž ne bo več praznovala obletnic ustanovitve najstarejše dinastije na svetu . . .

Ne pomaga letati k dežnikarju, ko se ploha ulije.

Po poravnavi stavke premogarjev.

V delavskem gibanju se je zadnje čase stavke premogarjev na antracitnih poljih utrjevala bojazen, da se bo operatorjem popolnoma posrečilo ugonobiti premogarsko unijo. Rudarji so vedeli da ta borba pomeni boj za samoohrano in so vztrajali trdno kot zid. Njihova lojalnost do unije se je izkazala v ognju. Unija je obvarovana in ohranjena.

Več se o poravnavi stavke na antracitnih poljih ne more reči. Unija ni dobila kar je zahtevala. Zahtevala je desetodstotno povišanje plače od tone in dolar povišanja na dan za delavce z dnevno mezdo. Dobila ni nobenega povišanja. Zahtevala je check-off. Poravnava je v tem oziru dvoumna; ne obljubuje in ne odreka. Unija ga sedaj ne dobi, ampak mogoče pozneje.

Nova pogodba bo v veljavi pet let od dneva ko se je pričela stavka. Ena točka določa, da po enem letu sme ena ali druga stranka v začetku vsakega leta predlagati modificiranje plač. Unija naravno bo predlagala povišanje, operatorji znižanje in posebna komisija bo odločevala. Stavke ne bo, neglede kakšna bo odločitev.

Na koncu pogodbe 1. septembra 1930 bo ves problem zopet odprt z možnostjo nove stavke, povišanja cen premogu in unijski delavci ter njihove družine izpostavljeni bedi in mrazu.

Na kratko, sedanja poravnava ni pogodba miru — ampak le začasno premirje. Vse take pogodbe ne morejo biti nič drugega kakor začasna premirja. Trajna poravnava bi zahtevala, da ljudstvo prevzame premogovno industrijo v svoj obrat. Lahko bi se izdelalo sistem, v katerem bi premogarji vzeli del odgovornosti za upravo obrata po načelu industrijalne demokracije in premogarji bi bili zainteresirani v trajen obrat; nevarnost stavk bi bila odstranjena. Rudarji bi dobili najvišje mogoče plače in publika premog po proizvajalnih cenah, kolikor bi bilo to seveda mogoče dokler bi še vedno imeli prekupčevalce premoga in železnice v privatni posesti.

Smešna stvar v poravnavi te stavke je, da nekateri ljudje še sedaj ne morejo prehvaliti "previdnosti" predsednika Coolidgea, ker je držal svoje roke proč in se ni mešal v spor. Njemu vedno dajejo velik kredit za njegovo brezdjelje. Lahko bi izposloval poravnavo stavke že davno, ampak to ne spada pod njegovo področje. On zasluži obsoje, ker se je držal proč, ampak ne, vsi njegovi oboževalci ga hvalijo vsled njegove brezaktivne politike — ("Milwaukee Leader").

***

Kdor se pripravlja za pretep, najde prejalislej gotovo priliko, da se stepe:

DRUŽBA BODOČNOSTI.

Predaval Ivan Molek dne 29. januarja 1926
v klubu št. 1 J. S. Z., Chicago, Ill.

(Nadaljevanje.)

S tem preobratom — ki ni prišel v enem dnevu, niti v enem letu, pač pa je trajal ponekod stoletja — se je korenito izpremenilo vse življenje. Tista tolikokrat naglašana človeška natura, ki se po nazorih današnjih reakcionarjev ne izpreminja, je v teku te revolucije prešla v popolnoma nove faze, oziroma se je prilagodila novim razmeram. S padcem rodovinskega sistema je padel tudi sistem stare demokracije v zadrugi in padel je primitivni komunizem. Prišla je zasebna lastnina zemlje, črede, orodja, stanovanj itd. Tako je moralo priti, ker stara organizacija je bila prešibka in nesposobna, da bi bila kontrolirala vsa nova bogatstva. Prišla je sužnost. Prej so plemena v vojni navadno pobila zajete sovražne bojavnike. Veliko prej so zmagovalci zakurili na bojišču velik ogenj in ujetnike spekli ter požrli. Ampak zdaj je bilo drugače. Zmagovalec, osvojevalec je potreboval delavce pa je odpeljal ujetnike domov in jih uposlil kot sužnje. Pozneje je zaslužnil tudi revne domačine, ki so zabredli v dolgove in drugače prišli v stiske. Končno so bili sužnji blago na trgu, ki so se prodajali kot živina. Z zasebno lastnino je prišel denar kot izmenjevalno sredstvo. Prišla je nova oblika vlade, politična vladavina. Nastali so stanovi, razredi, dinastije in kralji. Prišli so novi zakoniki in moralni predpisi. Vere so dobile novo moč in pomen. Korenito se je izpremenilo tudi družinsko življenje. Materno pravo je sicer bilo pri mnogih rodovih opuščeno že dolgo prej in zamenjano z očetovskim pravom, toda s prihodom politične države in s privatno lastnino zemlje ter ostalih produktivnih sredstev je postal mož absolutni gospodar v hiši. Monogamičen zakon je bil priznan kot edini postavni zakon, ki je veljal predvsem za ženo, dočim so možje lahko imeli prilježnice, namreč bogati in veljavni možje, ki jih imajo še danes. Zakon monogamije je bil uveden v glavnem zato, da je posestnik lahko zapustil svoje imetje samo svojim otrokom.

Ni pa treba misliti, da je preobrat prišel hkratu povsod. Preobrat je bil zelo počasen in dosledno je sledil dozorelosti ekonomskih razmer. Grki so bili menda prvi, ki so dobili politično državo v Evropi; njim je sledil Rim. Toda ljudstva v starem Egiptu, Mezopotamiji in najbrž v južnozpadni Aziji so dobila nov sistem veliko prej. Imamo pa tudi razna barbarska ljudstva, ki so še danes v stari družbi rodovinske organizacije, oziroma v prehodni dobi.

Družba, ki temelji ekonomsko na privatni lastnini proizvajalnih sredstev in politično na

teritoriju, živi še danes. Njene forme sužnosti proizvajalcev in politične vladavine so se menjale, temelj in bistvo pa še stojita. Telesni suženj se je umaknil tlačanu in tlačana je zamenjal mezdni suženj. Suženj brez pravic ali suženj z verskimi in političnimi pravicami je odvisen od tistega, ki mu daje življensko existenco. Suženj je suženj, pa naj živi v absolutni monarhiji ali v republiki z najboljšim parlamentom. Bila so ljudstva, ki so uživala velike politične svobodiščine v gotovih perijodah, velik kulturni napredek, vzlic temu so bila privezana na notranje in zunanje mogotce, ki so razpolagali z zasebnim lastništvom kruha. To najbolj jasno vidimo danes, ko živimo v dobi takozvane demokracije, s katero se predvsem ponašata Anglija in Amerika. Ako si dobro ogledamo to hvalisano demokracijo od vseh strani, vidimo, da je velika karikatura, farsa, komedija. Demokracija je le za tiste ljudi, ki so ekonomsko neodvisni, ki so dobro založeni z denarjem; za siromake je ni. Ni čuda, da se še kapitalisti sami norčujejo iz te demokracije in da Mussolini dela z njo kakor svinja z mehcom. Saj tudi ne zasluži drugega. Politična demokracija je preživela svojo dobo in propadanje iste je najgotovješe znamenje propadanja starega socialnega sistema s politično vladavino vred.

S pojavom strojne produkcije in velikih industrij je stari sistem stopil v perijodo kapitalizma. Ta perijoda je po zakonu razvoja človeške družbe, katerega je odkril Karl Marks, zadnja tega sistema. Stojimo torej na vrhu stopnišča. Meni se zdi vsako prerekanje, če smo že ali še nismo v prehodni dobi, odveč. Prehodna doba je že tukaj. Nešteta znamenja to govore. Prej omenjeno sistematično propadanje parlamentarizma je eno znamenje; vedno večji in ostrejši konflikti med razrednimi interesi so drugo; najočitnejše znamenje pa je boljbolj naraščajoča industrijska diktatura v Ameriki, v deželi, v kateri je danes kapital najbolj organiziran in koncentriran. Vprašanje je le, koliko časa bo trajala prehodna doba. Tega ne more povedati nihče. Lahko še traja petdeset, sto ali dvesto let. Stari sistem ne umre izlepa. In tudi ne umre povsod naenkrat. Socialni razvoj ne dela skokov. Kakor imamo pri zaostalih ljudstvih še danes ostanke stare družbe, tako bodo tudi v bodoči družbi še tuptam živelci otoki kapitalizma in politične vladavine.

Zdaj pride na vrsto vprašanje: Kakšna bo ta nova družba — družba bodočnosti?

Govoriti moremo le o glavnih potezah, o tistih temeljnih obrisih, ki se že danes oblikujejo. Deblo bodoče družbe bo imelo svoje korenine v sedanji kakor ima sedanja družba svoje korenine v prejšnji. Socialni sistemi rastejo drug iz drugega. Kot je bila stara družba temeljito drugačna od sedanje, tako bo bodoča temeljito drugačna od sedanje, tako bo bodoča temeljito

drugačna od obeh. Edinica stare družbe je bila zadruga sorodovincev, ki so izhajali iz skupnega prednika po materi; zadruga temelji na osebah, je primitivno demokratična in oblika produkcije in posedovanja dobrin je komunistična. Edinica druge družbe je politična občina, ki temelji na teritoriju; oblika produkcije in posedovanja dobrin sloni na pravu zasebne lastnine. Bodoča družba pa ne bo več politična, temveč *industrijska*. Temeljila bo na industrijah in edinica bo tovarna ali delavnica; produkcija in posedovanje dobrin bo slonelo na kolektivnem lastništvu.

Vsi naravni zakoni razvoja delajo v to smer; vsa pota razvoja, socialne evolucije, drže v boljbolj popolno industrijsko organizacijo. Lahko pridejo zadržki. More se zgoditi, da civilizirano človeštvo pade nazaj za nekaj časa. Zgodovina nam je priča, da je človeštvo stalo tisoč let na enem mestu za časa preseljevanja narodov in papeškega režima v srednjem veku. Vse to še lahko pride. Kljub vsemu temu mora slediti industrijska družba, kajti vsota pridobitkov in znanja je tako velika in posplošena, da se ne more nikdar več izgubiti, razen če kakšna nepričakovana katastrofa uniči ves človeški rod. Zgoditi se zna tudi to, da dobe gospodarsko najbolj razvite dežele industrijsko vladavino še za časa privatnega kapitalizma.

Bodoča industrijska družba ne pozna več politične države, niti političnih mej, ki dele teritorij tega ljudstva od teritorija onega naroda. V nedoglednem času ne bo poznala niti narodnosti. Vsi nacionalni prepiri sedanje dobe se bodo zdeli bodočim ljudem smešni in otročji. Državljeni — ne v smislu današnjih državljanov, toda besedo lahko rabim radi konvencionalnosti — v bodoči družbi se bodo ločili samo po industrijah, poklicih, po tem, kar bodo delali in ne več po narodnosti, deželi, državi in socialnih kastah. Človeštvo, organizirano v industrijski družbi, bo vse en narod, eno ljudstvo, en razred. Namesto politične demokracije, katera že zdaj obstoji samo v programih na papirju, pride industrijska demokracija z industrijskimi zbori v vsaki industriji in osrednjim kongresom — tudi to je konvencionalna beseda — federacije vseh zborov imamo že danes v direktorijih raznih korporacij. Direktoriji seveda sklepajo določbe le za privatne družbe in odgovorni so le delničarjem, bodoči "direktoriji", ki bodo odgovorni vsem uposlencem industrije, kateri jih izvolijo, pa bodo sklepali vse ono, kar danes sklepajo mestne in pokrajinske zbornice. Industrija postane socialni center, iz katerega bo izvirala vsa aktivnost javnega življenja. Ljudje bodo vedno v osebni dotiki s svojimi javnimi zastopniki, vsled česar se bodo prvi in drugi zanimali za skupne interese industrije in izboljšanje organizacije.

(Dalje prihodnjič.)

LJUBLJANSKI TIPI

Satirično-psihologični obrazi.

Spisal Josip Suchy.

(Nadaljevanje.)

Ljubljanske miscele.

Na ljubljanskih plankah, tam okrog bara, se blesti napis: Tarzan, sin opice. Da nisem slučajno čul o knjigi, ki se bavi s tem predmetom, bi mislil, da se je v ljubljanskem prastru morda res pojavil fontom, ki je na plakatih naslikan. Nehote sem se pri tej priliki spomnil navade, ki je udomačena v Ljubljani, da vse, kar vidimo drugje, po opičje oponašamo doma. Ljubljana že davno ni več patriarhalno mesto; danes se diči že z vsemi inozemskimi, seveda modernimi invencijami, običaji, navadami in z — razkošjem. Klein Paris. Zveza med obema mestoma se je izza zadnjega francoskega koncerta na pihala nedvomno zelo poglobila. Vsaj je imel francoski profesor, ki je ljubljansko občinstvo pri tej priliki nagovoril v francoskem jeziku, vzpričo vsestranske pozornosti občinstva vtis, da ga vsakdo razume. Skoraj sem bil tudi sam tega mnenja, zakaj nikdo od navzočih dam in gospodov ni vprašal sosedu, kaj je vsebina govora, vsakdo je hlinil, kakor da je posebi umevno, da zna francoski, saj smo v Klein Parizu.

Ker so se pri nas pojavile apaške rute, sklepam, da se v bližnji prihodnosti udomačijo pri nas tudi pristni apaši. In zopet bo oživela Ljubljana: apaški plesi s pristnimi apaši, to bo hec. A propos: apaške rute nosijo naše dame začasno še kot nekako vrsto shawlov, ne pa kot rute, s katerimi se zadrgne vrat. Mnenja sem, da je ta prepotrebni rekvizit vpeljala nova, seveda tudi pri nas že udomačena moda "Bubifrizure". In kako apartno izgleda dama mit dem Bubikopf z apaško ruto okrog golega vratu! Poezija. — Zadnjič sem bral v nekem berlinskem listu, da je ta frizura v tesni zvezi z Lesbosom, sicer pa dvomim, da bo ta domneva imela veljavnosti tudi pri nas. Toda nichts Bestimmtes weiss man nicht.

Zadnji proces Kadivčeve na Dunaju, ki se je v zabavo svojih kavalirjev pečala z flagelantizmom, mi je dal povoda, da sem se tudi pri nas malce ozrl v tej smeri. Zakaj bi tudi pri nas ne bilo flagelantov? Nagajk in pasjih bičev imamo dosti in modernizma smo itak prežeti. Toda o izidu svojih tozadevnih raziskavanj rajši ne govorim, ker bi bil "firbec" prevelik.

Ker smo že pri tem kapitul, naj omenim, da pri nas vsepovprek tekmuje v medsebojni ljubezni. Pravijo, da so to veliko ljubezen povzročili — krojači. Mhm — morebiti bo tako. Nova moda: široka pleča, izbočena tajla, širok bok in kratke hlače napravi iz človeka preko noči fejest kerlea, kakor pravijo v Ljubljani. Zakaj pa ne, vsaj smo moderni.

Dame imajo pri nas sedaj novo modo, krila namreč, ki dopuščajo, da se ob strani vidijo s čipkami obrobljene hlačice, včasih pa tudi kar prelestna nožica sama. Vsaka pa takega krila ne zna nositi. Ne vem zakaj, toda tisti prirodni čut jo menda mami, da si pri vsakem koraku z ročico zakrije odprtino, ki zeva ob strani. Oh, te ženske! Druge, posebno med najmlajšim dorastkom, imajo krila, ki vprašujoče učinkujejo, to se pravi, ki napravijo iz nežne postavice vprašaj. To na

sledeč način: Krilo je ozko, recimo, skoraj storjeno po telesu in če hodi damica, se izbočijo kolena na spredaj dočim se izboči od zadaj srednji del telesa. Učinkujejo zelo realistično.

Poletje se bliža in s tem čas, ko se naša haute vollee-ja sčasom spravi na morje. Že se s krčevito naglico pripravljajo plavalne obleke, kostimi, plašči, havbice itd. Kakor ašantinje se bodo vračale v belo Ljubljano, kjer se bodo potem senčile v senci Krapeževih kostanjev ter se dale občudovati ob zvokih ciganske godbe.

Pa pravijo, da je Ljubljana dolga vas. Človek mora imeti na pravem koncu oči, da pomatriva ter pri tem — uživa. Pika.

V ljubljanskem baru.

Sferična vizija.

Nekoč me je navdahnil Mefisto, ki je svoj čas spremljeval tudi Fausta, da mu sledim v — bar. Podal sem mu roko. Nekaj časa nisem čutil ničesar. Naenkrat pa mi je bilo, kakor se dogaja plavacu, ki ga za roko zagrabi v vodi bivajoči demon ter ga potegne navzdol, da izgineta sinje nebo in obrežno drevje ter se strnejo valovi nad njegovo glavo in ga obdaja čim dalje globlja tema. Bliskoma je okrog mene zagorel plamen in strašno šumenje je udarjalo na moja ušesa; brbljanje, hihitanje, brenkanje in žvenketanje, smeh in greh sta polnila prostor.

Bil sem v velikanski jami, ki so jo razsvetljevali nešteti dozdevno kratki bliski. Ko so se nekoliko privadile oči, sem opazil, da te bliske povzročajo blesk električnih žarnic, švigajočih sem in tja po razsežnem prostoru, kakor da bi nevidne roke sukale sulice v bitki duhov. Slišal sem tudi krike, toda ne divje in srčne bojaželjnih borcev, marveč krike in vzdihne nevidnih srčnih ranjencev: prihajali so iz zaledja, izza lož, kjer je bilo sukanje sulic liki ena sama tresočna in vrteča se megla. Ospredje, kamor sem sedaj stopil z Mefistom, je bilo prazno.

Tu sem so zdajci pristopile tri postave, kakor da bi jih izbljuvalo črno peklensko žrelo. Žena v sredini je bila dražestna primaballerina; njeno skoraj napol nago telo je drhtelo od glave do nog, kakor da bi jo tresla mrzlica. Njena spremljevalca sta imela človeški trupli, ki so ju nosile ptičje noge z močnimi kremplji. Eden je imel ribjo, drugi pa pasjo glavo. V rokah sta nosila dolge sulice.

Oni z ribjo glavo je govoril:

"To tedaj, dražestna, je ljubljanski bar, kjer se moraš po sodbi peklenškega sodnika pokoriti mesec dni — neprestano prebadana s sulicami vzhičenih pogledov."

Nato je govoril oni s pasjo glavo:

"Kadar se v tvojem srcu križate dve sulici, tedaj vedi, da je preteklo deset dni tvoje kazni."

Komaj je to izustil, sta peklenška — pardon barska — vlastodržca zasukala sulici ter prebadla plesalko. Kakor na dano znamenje so sedaj na njo letele sulice, prebadajoč jo z vseh strani liki krokarji, ki se spuste na mrhovino ter jej s kljuni vsekavajo rane. Pri tem strašnem pogledu sem se onesvestil.

Zbudivši se z omotice sem ležal na trotoarju pred kreditno palačo ob vnožju Mefista.

"Si videl, prijatelj?"

"Gospod, videl sem." In nisem se upal dostaviti: "Gospod, reši me!"

"Če bi radi svojih dejanj," je rekel Mefisto, "zašel na strmo pot v peklenški barski svet in sodnik senc bi izrekel nad teboj isto sodbo in peklenški vlastodržci bi te povedli v ljubljanski bar, ali bi se ti preveč zla zgodilo, prijatelj?"

"Ne, gospod, prav bi se mi zgodilo."

"Ali so pota, ki, kakor sam priznaš, vodijo povsem upravičeno do takih neizumljivih kazni, vredna, da jih nadaljuješ?"

"Ne, gospod! Hočem jih opustiti; odreči se hočem svojim peklenским navadam."

In nadaljeval je Mefisto:

"Kakor je tukaj v Ljubljani le malo prijaznih lokalov, lepih trgov in ljubkih ribnjakov, pač pa mnogo pivnic, pustih kavarn in blatnih ulic, ravno tako se v Ljubljani rodi le malo bitij v primeri z večjim številom bitij, ki niso še videla bara, ravno tako bodo od onih maloštevilnih rodov le nekatera bitja videla bar v primeri z onimi, katerih je več in ki ga ne vidijo.

Ti pa si videl bar."

(Dalje prihodnjič.)

***

Državni kapitalizem v Jugoslaviji.

V državi SHS je -razen Sovjetske Rusije relativno najbolj razvit takozvani državni kapitalizem: v gospodarstvu najvažnejši del produktivnih sredstev je v rokah državne uprave. Vsa važna prometna sredstva: železnice, rečni parobrodi, zrakoplovstvo in velik del avtomobilnega prometa so pod državno upravo. Največji denarni zavodi, Narodna banka, Uprava fondov itd. so pod državno kontrolo. Premogokopi v Bosni, Vrdniku, v Velenju, v Zabukovci, v Senjskem rudniku, ki so pod državno upravo, so dosegli leta 1923/24 več ko tretjino celokupne premogokopne produkcije v SHS. Železni rudniki, solarne, svilarne, tobačne tovarne, državne tiskarne, tkalnice, sladkorne tovarne v Belju, ki so pod državno upravo, reprezentirajo odločujočo moč države v teh industrijskih panogah posebno radi tega, ker je koncesioniranje industrijskih podjetij izključno pridržano centralni upravi. Ogromni državni kompleksi rodovitne zemlje in gozdov dajejo možnost državni upravi, da ima odločujoč vpliv v poljedelski produkciji in lesni industriji.

Vladajoči krogi pripravljajo v zadnjih letih, ko se je produkcija vseh teh podjetij znatno zboljšala in vzbudila apetit profitaželjne buržuazije, takozvano komercializacijo državnih podjetij.

V ministrstvu za šume in rudnike se je sestavila posebna komisija, ki je že izdelala predlog za komercializacijo državnih rudnikov in ga predložila Narodni skupščini. Predlaga se ustanovitev delniških družb, ki bi prevzele upravo državnih podjetij. Buržoazni predstavniki navajajo kot vzrok slabemu poslovanju državnih podjetij: birokratizem. Za ozdravljenje državnega birokratizma predlagajo delniške družbe, ki bi pod sedanjimi razmerami značile privatni birokratizem in pa možnost udeležbe privatnega kapitala na eksploataciji državnih podjetij.

Komercializacija državnih podjetij pomeni znatno poslabšanje delavnih pogojev vseh onih delavcev, ki so zaposleni v državnih podjetjih. Ona pomeni zvišanje eksploatacije delavstva v teh podjetjih, zvišanje profita.

Profitu, ki se bo stekal direktno v državne blagajne, se bo pridružil še profit, ki se bo stekal v blagajne privatnih kapitalistov. Manj rentabilna podjetja se bodo zmanjšala, zato pa rentabilnejša povečala. Odpust delavcev in nameščencev bo neizogibna posledica. Brezposlica, ki že znatno ogroža severne kraje, se bo še povečala. Ker domači kapitalisti niso zmožni prevzeti delniških družb, se bodo na ta način državna podjetja povečini morala oddati v roke in eksploatacijo inozemskemu kapitalu. Namesto mezdnege sistema se bo sistematično uvajal akordni sistem.

Komercializacija državnih podjetij ne pomeni torej nič drugega ko odpravo državnega kapitalizma, torej prehod iz državnega v privatni kapitalizem. Vladajoča buržoazija se smatra za nesposobno voditi pod lastno upravo državna podjetja. V času, ko na Angleškem in v drugih državah resno razmišljajo o podržavljenju privatnih velepodjetij, hoče naša buržoazija na škodo delavskega razreda in družabnega gospodarstva predati državna podjetja privatnemu in inozemskemu kapitalu.

Vse to morajo delavci premisliti, ker te stvari se tičejo njihovih interesov. Svoje interese morajo braniti organizirani v pravih razrednih organizacijah v državi in internacionali. Nasproti buržoazni paroli za odpravo državnih podjetij morajo delavci postaviti parolo: delavsko kontrolo nad državnimi podjetji.

Delavska kontrola v vseh velikih industrijskih podjetjih bi onemogočila državni in privatni birokratizem, bi onemogočila korupcijo v velepodjetjih, bi onemogočila tajno knjigovodstvo, tajne fondе in razsipavanje denarja.

Delavska kontrola je uvedena v Rusiji in deloma tudi v Nemčiji in Avstriji.

Da bo pa delavstvo v interesu podružabljenja produkcije dosegla del. kontrolo, za to je potrebno zedinjenje delavskega razreda v SHS in internacionali. Delavci v Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in Srbiji imajo iste interese kakor delavci vsega sveta: zrušiti mednarodni kapitalizem in podružabiti svetovno produkcijo.

Ta cilj bodo dosegli le, če bodo mednarodno združeni. Združitev ne sme biti samo formalna, temveč resnična in borbena: temeljiti mora na zavednosti. Združitev mora biti na demokratičnem temelju, ne sme biti diktirana in ne biti vezana samo na materialno podporo.

***

(Naprej.)

Nov klub J. S. Z. na zapadu.

Nov klub JSZ. so ustanovili zavedni delavci v naselbini Sublet, država Wyoming. Takoj v začetku se je vpisalo vanj šestnajst članov in članic. Klub je dobil v imeniku JSZ. št. 15. Klubov tajnik je s. Frank Homar. Delo za socialistično stranko v naših naselbinah po zadu padu že dolgo počiva. Sublet je pokazal, da se tudi zapadne naselbine probujajo in se pripravljajo, da se organizirajo pod praporom socialistične stranke. Upati je, da bodo Subletu sledile v doglednem času tudi druge kolonije našega delavstva po zapadu.

***

Agitirajte za "Proletarca" in "American Appeal"! Oba sta glasila ameriške socialistične stranke in vodita proletariat po poti konstruktivnega dela v socializmu.

Kdo si ne upa sprejeti "poziva" na debato?

Prostituirana "D. S." zopet piše o pozivih na debato. V izdaji z dne 18. februarja vabi na nekakšen shod v Detroitu, ki se bo vršil dne 6. marca in na katerem bo govoril importiran najet "komunist" Chas. Novak o SNPJ. in "socialističnih izdajstvih."

V vabilu na ta shod pravi Chas. Novak, ki je danes "glavni vodja" nečiste, prodane klikice, ki razpolaga s fondi jugoslovanske sekcije W. P., tudi tole:

"Naši nasprotniki si ne upajo sprejeti poziva za javno debato. Bojijo se priti pred delavsko sodišče, da sodi in razsoja . . . Izbrali so si rajše način zahrbtnega obrekovanja v upanju, da bodo lažje prišli do svojih neiskrenih ciljev. . . ."

Tak je stil agenta provokatorja, ki je bil za časa konvencije SNPJ. v Waukeganu 14 dni. Imel je za vso to dobo najeto dvorano, toda na debato ni nikdar "pozival", pač pa se priložnosti za "poziv" spretno umikal, kajti taki revolucionarji so "junaki" samo tedaj če so v spremstvu velike kopice fanatikov, drugače pa so strahopetci in Chas. Novak ni najmanjši med njimi.

Rad bi debatiral v Detroitu, kakor bi se dalo razumeti iz njegovega vabila na shod, toda nasprotniki "si ne upajo sprejeti poziva za javno debato".

Strahopetec Chas. "Novak" se je strahopetno zlagal. Kar on hoče v Detroitu, je shod svojih ljudi, v ogromni večini nečlanov SNPJ., na katerem hoče govoriti o SNPJ., dasi tudi on ni njen član. Ampak zanima se zanjo zato ker jo ne vodijo ljudje kakor so Anton Grdina, Kazimir Zakrajšek in "Rev." Černe. Če bi bila SNPJ. pod vodstvom kapitalističnih agentov, bi se ne menil zanjo.

Socialistu je pod čast debatirati s človekom, kakor je "Chas. Novak". Urednik tega lista je šel pred letom dni debatirati v Milwaukee s tedanjim glavarjem "D. S." in zavedal se je, da bo debatiral z osebo ki si bo pomagala samo z nepoštenimi sredstvi. Imel je opravka z *NAJETIM* "komunistom", ki je bil "komunist" samo toliko časa dokler so ga plačali. Pomnite, *SAMO* toliko časa, in "Chas. Novak" je *ENAK* "komunist". Ko ga bodo vrgli s plačilne liste, bo ravno tako tih izginil kakor se je pojavil. On je *NAJET IN PLAČAN ZA BOJ PROTI SOCIALISTIČNEMU GIBANJU*. Kdo ga plača, kje dobe sredstva, kako porabijo svoje kolekte, kako so mrevarili s stotaki pri kupčiji "D. S.", kako so gospodarili njeni upravniki, tega najeti komunisti ne povedo. Da pa bi fanatiki, kateri vidijo v njih bogove in borce, ne videli gnilobe, jim voditelji kažejo "socialpatriote", izdajalce v SNPJ. in take stvari. To je stara metoda, ki pa je za prizadete uspešna le nekaj časa.

Ako hoče Chas. Novak, da se bo kdo izmed naših sodrugov ponižal debatirati z njim, mora izpolniti pred vsem en pogoj, in ta je: *Predstaviti se mora jugoslovanski delavski javnosti, kdo da je, kaj da je delal prej predno je postal "komunist", kdo ga je najel, kdo posredoval da je prišel v to deželo, kdo ga plačuje in kakšna navodila je dobil ko so ga poslali v Ameriko.*

Tak opis mora objaviti v glasilih svoje sekcije in v jugoslovanskih delavskih listih ter glasilih SNPJ. in HBZ.

Chas. Novak ni bil nikoli aktiven v delavskem gibanju, dokler ni bil "najet" za revolucionarja. Pojavil se je v času ko so bili agentje provokatorji najbolj

v cvetju (V Ameriki za časa znanih Palmerjevih progono, ko je bil glavni voditelj ameriških komunistov špijon "justičnega" departmenta Louis Fraina). Bil je najet za pomočnika Franku Novaku pri "D. S.", katera je prišla z zelo nepošteno metodo v roke Ziničeve klike v Chicagu. Oba Novaka sta dobila eno navodilo od svojih tedanjih bosov: Borita se proti "Proletarcu", in poslužiti se morata vseh sredstev v kampanji laži, da uničita, ali vsaj oslabilia JSZ. in Proletarca. O borbi proti kapitalizmu ni bilo govora. Propaganda ki je najela ta dva za boj proti JSZ., sovraži veliko bolj socialiste kakor pa kapitalizem in klerikalee.

Chas. Novak naj se torej predstavi, in če bo dokazal z zanesljivimi pričami da ni to kar s svojimi provokatorskimi dejanji dokazuje da je, tedaj bo dobil koga ki bi z njim "debatiral". Ta pogoj mu je bil dan v Detroitu, toda Korl se je ZBAL IN GA NI SPREJEL.

"Debatiral" bo eden naših ljudi z njim v Detroitu in v Chicagu, kadar izpolni ta pogoj. Ker hoče Korl govoriti le o SNPJ. in o škodljivem delu socialistov, v nji, se debate lahko aranžirajo v prilog Korlna tako, da bodo imeli dostop samo člani in članice SNPJ. S tem bi dobil najlepšo priliko razkrinkati socialiste direktno pred članstvom SNPJ.

Ignoramusom ki ne vedo razlike med Jack Londonom in John Reedom, med francoskimi in ruskimi imeni in med revolucijami v prošlosti v Parizu in Petrogradu (sedaj Leningradu), je priporočati, naj se vsaj za silo pouče, kako se aranžirajo debate. Kajti debata v "kavarni" pri skodelivi črne kave ali pri kvortu Kotarjevega munšajna je lahko "pravilna" za čiste sektaše, ampak debate v dvoranah so nekaj popolnoma drugega. "Pozivam vas na debato!" se glasi romantično v brlogih pri hudi pijači, ampak aranžirati je treba debato tako da bo res debata. Nesreča je, da nimajo jugoslovanskik komunisti danes niti enega vodilnega člana, o katerem bi se moglo reči, da ima za seboj pošteno zgodovino in da je prišel na plačilno listo vsled svojih sposobnosti, ne pa z intrigami in izrivanjem iz službe drugih pred njim. Vse to bi se lahko povedalo v "debatih".

Kakor je bil slučaj pred letom dni na milwauški debati, tako se bo zgodilo s Korlnom, kadar ga bo presojo delavsko sodišče. Na debati, kadar se jo aranžira, bo moral tudi pojasniti to kar njegov prednik na debati v Milwaukee ni pravilno pojasnil oziroma sploh ni hotel pojasniti. Debatirali bomo med drugim tudi o ostalih nečednih aferah v krogu Novakovičev, ki ima jo med seboj toliko blata, da so reporterja, ki bi poročal tako kakor se stvari med njimi gode, pognali s svojega zbora. Tudi to ne bo pozabljeno, kajti samo tipi ki niso pošteni, se boje javnosti in resnice.

Za sklep: Chas. Novak se boji debate. Ako se je ne boji, naj izpolni prej navedeni pogoj, potem pa bomo na njegove "pozive" aranžirali dve debati — obe njemu v prilog za članstvo SNPJ., da bo tako dobil priliko "nas" efektivnejše "razkrinkati" in osvoboditi S. N. P. J. socialistične more. Blagajna SNPJ. se bo potem sama zavalila k njemu — kar je vsekakor vredno dveh debat.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako tretjo nedeljo popoldne. Seja tretjo nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrug, prihajajte redno k sejami in pridobite klubu novih članov!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

SOCIALISTIČNI KLUB V HARWICKU V PRID KONFERENCE J. S. Z.

HARWICK, PA. — Klub št. 234 JSZ. je sklenil, da priredi v soboto 27. februarja 1926 veselico, katere prebitek je namenjen za klubove aktivnosti, oziroma za klubov prispevek v pokritje stroškov Konferenca JSZ. v zapadni Pennsylvaniji in za pokritje izdatkov priredb, ki jih bomo imeli dne 1. maja v Pittsburghu, ko se prične konvencija soc. stranke.

Vse naše tukajšnje somišljenike in člane JSZ. vabimo, da pridejo v soboto 27. februarja na zabavo našega kluba. Pričela se bo ob 6:30 zvečer. Zabave bo v izobilju. Ob enem je za delavsko občinstvo potrebno, da se shaja na takih priredbah, na katerih se ne samo zabava ampak se tudi pogovori o važnih dnevnih problemih, kateri so za delavstvo življensko vprašanje.

Mary Prasnikar, tajnica.

SODRUGI V OHIO, V NEDELJO 28. FEBRUARJA VSI V GIRARD!

V nedeljo 28. februarja ob 10. dopoldne prične v Slovenskem domu v Girardu zborovati Konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. za državo Ohio. Naselbina Girard je blizu Youngstowna, O., od kjer se lahko peljete z električno cestno železnico direktno pred Slovenski dom na 1006 State St. (v Girardu).

Večer pred sejo (v soboto 27. februarja) priredi Konferenca s sodelovanjem girardskega kluba JSZ. v isti dvorani zabavo, katere prebitek je namenjen v pokritje konferenčnih stroškov. Vabimo vas vse, da se je udeležite v čim večjem številu. Na sobotni priredbi nastopi tudi znani socialistični govornik in voditelj sod. Van Essen i Pittsburgha ter slovenski govorniki.

Vsak klub JSZ. v tej državi naj skrbi, da bo imel na konferenci dne 28. februarja svojega zastopnika. Dnevni red konference je v glavnem razviden na 20. strani pravil JSZ., katere bi moral imeti vsak član Zveze.

Zborovanje bo otvoril Konferenčni tajnik s. Anton Garden iz Bridgevilla, nakar sledi nominacije in volitve predsednika seje. Na dnevnem redu bodo razna poročila o delu naših klubov in konferenčni organizaciji, nadalje finančna poročila, poročila zastopnikov itd.

Razpravljali bomo o akciji za Dom JSZ. in Proletarca, nadalje o bodočem kongresu JSZ., ki se bo vršil to poletje v mestu katerega izbere članstvo s splošnim glasovanjem, o "Proletarcu" in drugih socialističnih listih, in v kolikor bo dopuščal čas, o vseh drugih važnih problemih ter tudi o delovanju provokatorjev v jugoslovanski delavski javnosti.

Skorogotovo se na tem zboru ohijskih članov JSZ. pojavi tudi vprašanje, da-li ni potrebno, da se ohijska Konferenčna organizacija razdeli na dva dela. Enega bi tvorile naselbine, oziroma klubi in društva v jugovzhodnem Ohio (premogovno okrožje), drugega pa za-

padni in severovzhodni del. Sicer odvisi vse od razprav, kako si bomo razdelili delo v bodoče.

J. S. Z. je v tem in koncem preteklega leta napredovala v Ohiju kakor že dolgo ne. Ali to je za nas komaj začetek. Dela je pred nami vse polno, tisoče delavcev je še neorganiziranih, prosvetno delo je skoro še nedotaknjeno. Iz teh vrstic ste razvideli, kako važna bo girardska konferenca. Nele klubi JSZ., ampak tudi vsa društva Izobraževalne akcije JSZ. naj bodo zastopana. Za uspešnost konference je potrebno, da pride od vsakega kluba ne le en delegat, ampak skupina. Čim več nas bo, živahnejše bodo razprave in tim boljše bodo naši sklepi, če se bomo lotili dela z energijo in vztrajnostjo sodrugov in borcev.

V soboto in nedeljo dne 27. in 28. februarja na svidenje v Girardu, Ohio!

ZADNJA POŠILJATEV IZ SHEBOYGANA V POMOČ STAVKARJEM ODPREMLJENA.

SHEBOYGAN, WIS. — Ker je stavka premogarjev na antracitnem polju končana, je soc. klub št. 235 JSZ. odpredil pred dober teden dni zadnjo pošiljatev stavkujočim premogarjem v pomoč. Obleko so v ta namen prispevali poleg onih omenjenih v prejšnjih izkazih še M. Jelenc, J. Gruden, A. Zorman, M. A. Pavel in F. Stih. V gotovini, po \$1, J. Finsl, Pavla Urbančič in M. Jelenc; po 50c C. Ficher in A. Šimonc; po 25c J. Golob in L. Golob.

Naš klub se tem in prejšnjim prispevateljem iskreno zahvaljuje za pomoč in solidarnost v boju premogarjev za njihove pravice.

Klub št. 235 JSZ., Sheboygan, Wis.

BANKROT BANKE NA UNIVERSALU.

CLINTON, IND. — Nedavno je bližnjo naselbino Universal zadela nezgoda z bankrotiranjem lokalne banke. Bankir je v času ko to pišem neznan kam izgini. Nekateri so izgubili vse svoje prihranke. Čul sem, da je prizadetih tudi precej Slovencev, ki bodo ob težki prisluzene dolarje. Ob precejšnjo vsoto je baje tudi blagajnik društva št. 305 SNPJ. in kot sem čul pozneje, tudi tajnik kluba št. 238 JSZ. — *Poročevalec.*

VAŽNO ZA ČLANSTVO KLUBA J. S. Z. NA SYGANU, PA.

Članstvo kluba št. 13 JSZ. na Syganu vabim, da se polnoštevilno udeleži seje dne 5. marca ob 7. zvečer. Na dnevnem redu bodo poleg drugih točk volitve delegata za konferenco JSZ., ki se bo vršila v nedeljo dne 7. marca na Meadowlandsu.

Apeliram na somišljenike, ki še niso v našem klubu, da se mu pridružijo na prihodnji seji. Nikogar ne bi smelo biti, ki ne bi bil član socialistične stranke in čitatelj socialističnih časopisov.

Naš klub je v preteklem predpustu nameraval prideliti veselico, pa je bila domača dvorana vedno oddana za druge zabave. Zato smo na zadnji seji sklenili, da plača vsak član 50c posebnega asesmenta za ojačanje klubove blagajne.

Frank Ursitz, tajnik.

PREDAVANJA V KLUBU ŠT. 1 V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 19. feb. je predaval pod avspicijo kluba št. 1 Dr. John Zavertnik o spolni higieni in zdravstvu v splošnem. Bilo je to prvo predavanje te vrste v našem klubu. Dr. Zavertnik je v uvodu dejal, da mu je delo našega kluba precej znano in da pozna v njemu več starejših sodrugov, s katerimi je prišel v dotiko pred leti. Povedal je, da ni govornik kakor je njegov oče, da pa bo v poljudni besedi skušal najboljše obdelati predmet predavanja. Govoril je angleško. Po končanem govoru, ki je trajal nad eno uro, je odgovarjal na vprašanja. Njemu je sledil s. Ivan Molek, ki je s socialnega stališča in s stališča javnega zdravstva objasn timer gotove stvari, tikajoče se tega predavanja. Govoril je o vzgoji v starokrajških šolah, o priučeni sramežljivosti med starši in njihovimi otroci v spolnih zadevah in o zlih posledicah, ki izvirajo iz tega neznanja. Navajal je razne statistične podatke in podal udeležencem tudi nekaj dobrih nasvetov o vzgoji mladine in staršev v rečeh, ki jih sedaj skrivajo drug pred drugim.

Koristilo bo, če klub št. 1 aranžira še več takih predavanj.

Naše prihodnje predavanje bo v petek dne 26. februarja po seji kluba št. 1. Predaval bo Ivan Molek o "potvarjanju zgodovine". — P. O.

KONVENCIJA SOCIALISTIČNE STRANKE V OHIO.

CLEVELAND, O. — Konvencija ohijske socialistične stranke se bo vršila dne 13.-14. marca (v soboto in nedeljo) v Finski dvorani, 3147 W. 25th St. v Clevelandu. Pričela se bo ob 10. dopoldne.

Vsaka organizacija (branch) socialistične stranke ima pravico do enega delegata na tej konvenciji. Člani at large imajo istotako pravico do sedeža. Ker državna organizacija nima zadostnih sredstev in ker ne bo izrednega asesment, mora vsaka pridružena organizacija sama skrbeti za pokritje stroškov delegata.

Na dnevnem redu konvencije bodo med drugim razprave o reorganizaciji soc. stranke v Ohio, o volilni kampanji, volitve novega tajnika itd. Ker je socialistična stranka v Ohio po znanem "radikalnem" valu bila skoro popolnoma vpropaščena, posebno v Clevelandu, kjer je bila najjačja, imajo sodrug, ki so ji ostali lojalni, težko delo, da delavstvo zopet pridobe za pridruženje k socialistični organizaciji. Stranka je radi svoje šibkosti že pred več leti izgubila pravico do svoje rubrike na glasovnici, in sedaj potrebuje najmanj 25.000 podpisov, da si to pravico zopet pridobi. L. 1924 ji je manjkalo le par tisoč podpisov.

Konvencija bo razpravljala tudi o agitaciji za socialistične liste, pred vsem o novem strankinem tedniku "American Appeal", kateremu moramo v letošnji kampanji pridobiti v Ohio več tisoč novih naročnikov, kajti brez razširjenih socialističnih listov bo šlo tudi organizatorično delo le počasi naprej.

Sedanji tajnik ohijske soc. stranke je John G. Wilfert. Njegov naslov je 3469 W. 54th St., Cleveland, O.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov.—TAJNIK.

Prihodnji zbor J. S. Z. bo dne 3., 4. in 5. julija 1926.

Šesti redni zbor (kongres) JSZ. se bo vršil dne 3., 4. in 5. julija v mestu, ki ga določi članstvo s splošnim glasovanjem. Zadnji zbor JSZ. je nominiral za sedež prihodnjega kongresa sledeča mesta: Cleveland, Ohio; Detroit, Mich.; Chicago, Ill. Za enega teh se bo odločilo članstvo, kadar dobi tozadevne glasovnice.

Pravico do delegata ima vsak klub JSZ., in sicer do petdeset članov enega in potem za vsakih nadaljnjih 50 članov enega delegata več. Vožnje stroške delegatov plača Zvezna blagajna; dnevnice plačajo klubi. Vse drugo je razvidno iz pravil JSZ. Ako jih nimate, vprašajte zanje klubovega tajnika.

Dne 1. maja se bo pričela v Pittsburghu, Pa., konvencija soc. stranke, na kateri bo zastopana tudi JSZ. s svojim delegatom. Pri aranžiranju socialističnih manifestacij tekom konvencije bo sodelovala tudi Konferenca JSZ. za zapadno Pennsylvanijo, ki bo v ta namen imela svoje zborovanje v nedeljo 7. marca na Meadowlandsu.

Ohijska Konferenca JSZ. bo imela svoj zbor v nedeljo dne 28. februarja v Girardu, O. Seje obeh konferenc bodo med drugim razpravljale tudi o bodočem zboru JSZ.

PODPORA STAVKUJOČIM PREMOGARJEM.

CHICAGO, ILL.: Po \$2: John Lipuzich, Andrew Miško in Chas Pogorelec; po \$1: John Huyan, Vinko Ločniškar, Leo Meden in Rud. Hočevnar (nabrala Huyan in Ločniškar) skupaj \$10.00.

Vsa ta vsota je bila poslana potom gl. urada stranke na pristojno mesto. — *Tajništvo JSZ.*

SODRUGI, JAČAJTE JUGOSLOVANSKO SOCIALISTIČNO ZVEZO!**POTVARJANJE ZGODOVINE.**

Zgodovina, kakršno nam kaže buržoazni zgodovinar, je inflatirana, zavita, luknjičava, pobarvana, napačno interpretirana in prikrojena tako, da povzdiguje vladarje in tirane ter ponižuje tlačena ljudstva in boritelje za resnico in pravico vseh dob. Pravo zgodovino je treba šele odkriti in nanovo spisati.

Ali smo Slovenci ogoljufani za našo zgodovino? Ali so proletarci vseh dežel ogoljufani?

Na ta vprašanja odgovori s. IVAN MOLEK v svojem predavanju "POTVARJANJE ZGODOVINE" v petek dne 26. februarja po seji kluba št. 1 J.S.Z. v spodnji dvorani S.N.P.J. Vstop je vsakemu prost. Seja se prične točno ob 8. zvečer.

VŠČIPCI.

TO JE VSE SKUPAJ NIČ!

Prišel je rojak s konvencije SNPJ. v Yukon in bil radoveden, kaj piše "Proletarec". Veliko je slišal o njem, pa so mu pojasnili na Yukonu kakor so znali in mogli. "To ni vse skupaj nič", je dejal brat ex-delegat. "Urednik se samo za stolček boji, ker ima veliko plačo," je dodal ex-delegat in šel v penzijo do IX. konvencije. "Ima malo plačo," mu je pojasnjeval nekdo. "Kaj boš ti vedel ko nisi bil delegat", je rekel ex-delegat. In tako naprej — do IX. konvencije SNPJ.

KORLNOV ŽIVLJENJEPIS.

Chas. Novak bo prihodnji teden podal svoj živopis, kar je butleggerskemu Kotarju zadnji teden zagotovo obljubil. Bravo! — *Tata.*

Kdo je "father" Černe? Kdor ga najbolje opiše, dobi \$5 nagrade v knjigah, ki si naj jih bo izbral iz žaložbe "Proletarca". Prispevki morajo biti poslani za to kolono. Spis ne sme presegati deset vrstic, kajti v desetih se ga čisto lahko opiše. — *Ničla.*

OD KRALJEVAŠA DO KOMUNISTA.

Pred dvema leti so hrvatski komunisti v Ameriki obsodili vse progresivce in njihove bloke. Danes so sami ustanovili "progresivni blok" in se zvezali z bivšim popom Grškovičem, ki je prisegel "pri mleku svoje matere lojalnost kralju Petru in njegovemu sinu Aleksandru." Danes je Don Niko Grškovič "komunist" in se je "zvezal" z Ziničem in Charletom v "radniškom progresivnom bloku". Nihče izmed te treh ni radnik. Vsi bi radi h koritu. Fišer, nekdanji naš sosed, se smeje in šepeta čudne zgodbe. — *Pittsburška cekarca.*

LJUBLJANSKA SRAJCA.

Novi pomočnik in korektor pri "D. S." se sedaj podpisuje za Ljubljansko srajco. Ali ne bi bilo pametnejše, da se Ljubljanska srajca, importirana z Grosupljega in malo oprana od kraške burje, podpiše s pravim imenom, mesto da ga zataji? Če bi se Ljubljanska srajca podpisala s pravim imenom, bi naročnina na "D. S." prihajala v taki množini, da bi jo ne mogli sproti vknjižiti. Samo iz Minnesote bi "D. S." dobila najmanj deset tisoč novih naročnikov. — Zakaj se ne izrabiti ta ugodna prilika za nabiranje naročnikov? Ali zaradi tega, ker se Korl in Ljubljanska srajca bojita, da bi se njun "komunizem" preveč razširil med ameriškimi slovenskimi delavci?

POVEST O NEKEM STAVCU.

Neki stavec je nekoč upravljal neki slovenski list in tiskarno v Minnesoti. Bilo je vse narobe in vsepolno zamere. Končno je stvar zaključil neki kameleonski župnik z bankrotom. Stavec je prišel v Chicago in delal. Dobil je ambicijo postati upravitelj tiskarne SNPJ., pa ni šlo. Bajje premalo sposobnosti, oziroma preveč nesposobnosti. Mož se je maščeval s "Solničnimi žarki" v frančiškanskem glasilu, v katerega je nekaj časa pisal in tudi delal zanj. Pa se je s prečastitimi gospodi frančiškani skregal in je šel h "komunistom" To je bil špas! Importiranemu Korlu je dejal: Ti si špijon, am-

pak v Ameriki si malo časa in ti ni vse tako znano kakor meni. Bom jaz špijoniral zate, malo lagal, malo bova dodala h kakšni stvari, vse drugo si bova pa izmisli-la. Boš videl, da bo šlo fajn! Velja! je rekel Korl Nevesekdo, ki je stavcu zaupal, da ima špijone tudi na Lawndale Avenue, ki so neumni ko biki, ampak bolje ko nič. Bomo pa vsi lagali, je rekel stavec. Korl je podpiral in tretji špijon, "ki ima zveze z Lawndale" se je v pest zahihital. Njihova igra bo imela toliko efekta kakor streljanje proti toči v Alaski sredi najhujše zime.

IZ KANSASA.

Bom pa še jaz nekoliko opisal našo naprednost. — Imamo jo toliko da ne vemo kam žnjo. Reš da jo več-sih opišejo naši dopisniki in dopisnice iz hribov in dolin, ampak jaz bom pisal po svoje. Sicer pa dobra stvar ni nikoli prehvaljena. Torej naše čednosti so: Čez farje zabavljamo in v cerkev ne hodimo. Če je krst — o jaaa, — ta pa mora biti v cerkvi. Človekk brez imena, pojte no, to vendar ne gre!

Kadar imamo pogreb, — no jaaa, — res da je pokojni večkrat rekel da hoče biti civilno pokopan, ampak zaradi ljudi in ker so nas tako starši učili, ga nese-mo v cerkev.

Res, no jaaa, — pop nas ob takih prilikah vselej dobro ozmerja, ker ve, da je to edina priložnost. Kaj hočeš, vsakdo ima svoje pravice!

Imamo svojega Howatta, s katerim se postavljamo, pa se dajte še vi, ako ga imate!

Več let stare stvari vedno z nova pogrevamo. Imamo dober apetit in slab vonj. Zato radi brozdamo po blatu.

Jamramo o delavski neslogi. Delavska politična organizacija je nam 199. briga. Kaj bi žnjo?

Imeli smo nekoč aktivne socialistične klube, a socializma ni bilo tisto leto, ker je imel zamudo kakor kak lokalni vlak. Torej je vse skupaj "zanič". Ako se sedaj ustanovi soc. klub, nam ne pride niti na misel da bi šli zraven. Mi smo napredni in naprednost nam puhti z vrha glave in iz vseh drugih odprtih telesa.

"Proletarec"? Kaj še!!! Kar piše, smo mi še v starem kraju pozabili. Če pride zastopnik in nas nago-varja da se naročimo na "Proletarca", imamo 121 izgovorov. Če vztraja, mu damo naročnino za pol leta, da se ga "odkrižamo".

SNPJ. je izdala knjigo "Ameriški Slovenci". V Kansasu smo jo dosedaj kupili kakih sedem izvodov. Je \$5, — pet dolarjev . . .

Ako tamle onjav skuha dober "stuff" in ga prodaja po \$5 kvart, ojaaa, to pa to. Naročimo, spijemo in nič ne kritiziramo "štufa".

Pridem še. Ker imamo tu nelepo navado, da rabimo telefonske drogove še za kaj drugega kakor obešanje žice, se vam za to pot predstavim samo pod imenom

Jaka Strnom.

IZ PREDPUSTA V PEPELNIČNO SREDO.

Na maškaradi S. N. D. v Waukeganu sta bila tudi Rev. Černe in Trunk. Kajpada, maske! Za njima je hodil Žarkomet. Neki klerikalec je od jeze potegnill napis raz maske ki je predstavljala enega izmed omenjenih popov. Grozil je pretep, pa se je še v pravem momentu posrečilo pomiriti duhove. Drugi dan je bila seja nekega društva KSKJ. Člani so z zgražanjem zavrnil vstopnice za bazar SND., ker ne "trpe", da bi se kdo norčeval z njihovih dušnih pastirjev na maškara-

dah. Ne bi škodilo napredku v Waukeganu, če se bi klerikalci in "naprednjaki" zares skregali. Potem bi mogoče res napredovali. — Ko pišem že o takih preprih, bom za zaključek še dodal, da je imel tudi Rudolf Skala trubel. Ni bilo nič pravega povoda, ampak ima mnogo prijateljev, takih in takih. Dogodilo se je na zabavi, kot je kranjska navada. Kazen pred sodnikom menda \$10. Bog pomagaj. Rudolf pravi da ni nič kriv, drugi se samo strinjajo na en ali drug način. Kaj

pa je bilo? To bi tudi jaz rad vedel! (Malo so se, oziroma so ga "zagrabili".)

***

ORGANIZATORIČNI FOND J. S. Z.

VI. Izkaz.

CHISHOLM, MINN.: Frank Klun	\$ 2.00
Prejšnji izkaz	363.87
Skupaj	\$365.87

PETDESETLETNICA ROJSTVA IVANA CANKARJA.

Cankarjeva slavnost v Chicagu.

LETOS obhajamo petdesetletnico rojstva našega nesmrtnega pisatelja in misleca Ivana Cankarja. Velik je ta sin našega malega naroda, tako velik, da ga mali narod šele sedaj in s težavo spoznava. Mnogo duševnih zakladov je poklonil svojemu narodu, katerega je ljubil, ga objokaval in obsojal. Bil je pisatelj trepečih in zaničevanih. Napisal je "Hlapca Jerneja" in "Kurenta", "Kralja na Betajnovi" in "Pohujšanje v dolini šentflorjanski". Prvo njegovo knjigo "Erotiko" je takrat cerkvena oblast zaplenila in jo uničila, da ni prišla do ljudstva. Ali Cankarja ni zaplenila, ni zlomila njegove velike duše. Pisal je naprej in naprej, in danes izhajajo njegovi spisi v posebnih knjigah, v katerih bo zbrano vse kar je napisal. Legel je v grob mlad, toda potr in izmučen—posledica velikega trpljenja, kateremu je bil izpostavljen ta veliki sin majhnega naroda, majhnih ljudi. Dne 11. decembra 1918 je umrl. Rojen je bil leta 1876, torej pred petdesetimi leti.

V Chicagu bo priredil slavnostno praznovanje petdesetletnice rojstva Ivana Cankarja dramski odsek kluba št. 1 z vpriporitvijo njegovega dramskega dela "H L A P C I", ki bo to pot prvič na slovenskem ameriškem odru. Drama "Hlapci" ima pet dejanj. Vpriporjena bo v nedeljo dne 14. marca v dvorani ČSPS. Na sporedu bo tudi nekaj drugih za tako slavnost primernih točk.

V drami "Hlapci" slika Cankar hlapce, ki ne znajo in ne skušajo biti nič drugega kakor hlapci. Le Kalandar, kovač, je med njimi, ki vztraja vzlic zapeljivim žgancem in ocvirkom in kuje svet, na katerem naj ne bo

prostora za hlapce, ampak za kovače, ki znajo kovati resnico in značaje.

V "Hlapcih" boste imeli priliko opazovati shod in na njem vso neumnost nevednih ljudi, vso pokvarjenost vodilnih hlapcev, in župnikovo oblast.

Videli boste v župniku portret klerikalizma, ki ne vpraša za vero, za prepričanje in take stvari, ampak samo za oblast. Karkoli si, bodi, ampak vselej pokaži na župnika, ko te vprašajo, kdo ti je gospodar.

Dramski odsek kluba št. 1 bo storil tudi pri tej predstavi svoje. Zaveda se težke naloge in jo bo izvršil po svojih najboljših močeh. Uživali boste na predstavi, gledali boste hlapce in tiste ki skušajo biti ljudje značaja in prepričanja, pa jih sila hlapcev in nevednosti končno vendarle zlomi, da omagujejo. Videli boste mater, portret dobre matere, toda župnik ji je vzor, učitelj in zapovednik. Videli boste pijanca, "svobodomisleca" Piska, ki postane "klerikalec" na mah, kakor hitro se mu zameri nepobožna "gospoda", kakor je potem sam imenuje. Ne pozabite, da se vrši slavnostna petdesetletnica rojstva našega Ivana Cankarja v nedeljo 14. marca v dvorani ČSPS. Ako še nimate vstopnic, si jih preskrbite. Ako jih želite več, da jih boste razpečali med svojimi znanci, se oglasite pri tajniku kluba v uradu "Proletarca".

Slovenska naselbina v Chicagu bo tega dne pokazala, v koliko se zaveda ne le kdo je bil in JE Ivan Cankar, ampak tudi, v koliko pozna in pojmuje njegova dela. Cankar je hotel da nismo hlapci. Pokazal je pot, po kateri hlapci ne hodijo. Ona po kateri hodijo, je hlapcem znana in jim jo ni treba kazati.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

"*POD LIPO*", prva številka III. letnika (1926) je izšla v spremenjeni obliki (v kakršni izhajajo nekateri ameriški politični "magazini"). Strani so že razrezane in vezane. Papir, forma in tehnična razpodelba je približno enaka kakor se je poslužuje newyorška politična revija "The Nation". Vsebina prve številke "Pod lipo" v tem letu je sledeča: Moč združne ideje (prof. dr. E. Francke). Srečna mati. — Ljubeča mati (Ivan Albrecht). Driška Onučin in njegova žrtev (Čulovski). — Rdeči Zveličar (Hermynia Zur Muehlen). — Mati in sin; Mati premišluje; Mati ljudem (Ivan Albrecht). — Španski socialist Pablo Iglesias (Historicus). — Epigram; Predpust (F. Pogačnik). — Bela duša (Ada Negri). — Vzajemna pomoč (J. Ramsay MacDonald). — Trocki o Leninu (—r.) — Frankfurt (A. T.). — Iz mojih zapisnikov (A. T.). LISTEK: V tretje leto.

Ta številka revije "Pod lipo" vsebuje tudi kratko pohvalno oceno letošnjega Am. Druž. Koledarja. Škoda, ker ne obsega namesto 20 vsaj 36 strani vsaki mesec. Njen urednik je A. Kristan in izdaja jo Združena založba v Ljubljani, Prule št. 15. Naročnina za inozemstvo 81.

Ko so slovenski delavci, organizirani v kulturni in telovadni zvezi "Svoboda", pričeli pred nekaj leti izdajati leposloven družinski mesečnik "KRES", je dobil precej naročnikov tudi med ameriški slovenski delavci. Imel je dobre urednike in sotrudnike, toda za seboj skrajno nesložen pokret in s tem slabo ekonomsko ozadje. Prenehal je kakor mora prenehati marsikaj drugega kar se porodi med delavstvom za delavstvo. Družinski mesečnik "Pod lipo" je vreden naslednik "Kresa" in bivših "Naših zapiskov". Ameriškim Slovincem ga toplo priporočamo.

Žal, da vlada napram starokrajским listom med našim delavstvom mnogo nezaupnosti. Ni stalnosti pri vas onkraj luže. Nekaj časa gori, potem počasi tli in nato je nekaj časa tema. Pa se zopet zasveti kak nov poskus in vse gre po stari poti. "Pod lipo", izgleda, da ostane, ker ima za seboj močnejšo gospodarsko obeležje, in — in ker se delavstvo v Sloveniji polagoma, toda sigurno koncentrira za enoten pokret v enotni idejni organizaciji.

Na eno stvar smo že večkrat opozarjali publikacije v Sloveniji: na točne naslove za naročnike v tej deželi. Ovitki, v katerih prejemo liste iz Jugoslavije, so na-

vadno zelo slabi. To je vzrok, da se precej listov izgubi predno dosežejo naslov. Nema lokrat se dogodi, da ameriška pošta dostavi samo ovitek, tisto kar je bilo v njem, se je pa nekje izgubilo. Naslovi so večinoma zelo površno pisani. Ameriški listi vestno pazijo na naslove, kajti dežela je ogromna in naš poštni sistem kompliciran. Listi se razpošiljajo v Zed. državah po pošti v milijone in milijone izvodih. Redkokedaj se kateri izgubi. Ovitki so močni in praktični. Naslovi so pravilni in praktično urejeni. V tem oziru bi morale posnemati ameriške tudi starokrajске publikacije. "Ljubljanski Zvon" in "Dom in Svet" prihajata sem zelo redno, ne pa nekateri srbski, hrvatski in tudi nekateri slovenski listi. Mesečnik "Pod lipo" zasluži, da bi imel tudi v tej deželi vsaj par sto naročnikov. Agitacija za njegovo razširjenje bo tu uspešna, kadar bo naše delavstvo po dosedanjih neveselih izkušnjah uverjeno, da je list stabilen in reprezentativen in da bo redno prihajal. To, izgleda, je že sedaj. Stopa v tretje leto z uspehom. Ameriškim slovenskim delavcem ga priporočam v naročitev. —k.

"*DELAVSKI KOLEDAR 1926*", izdala in založila Stokovna komisija za Slovenijo. To je izredno ličen in pripraven v platno vezan žepni koledar, vsebuječ mnoge podatke, nekaj člankov in pa prostor za beležke. Stane za Ameriko D. 30 in se naroča na naslov: Stokovna komisija, Ljubljana.

"*ZDRAVJE*", II. letnik, prva številka, ima sledečo vsebino: Zdravo Novo leto. — Pet velevlasti. — Skrb za narodovo zdravje. — Učitelj in ljudsko zdravje. — Zakoni kraljestva higijene. — Zakaj zdravje tudi na kmetih peša. — Vzroki širjenja nalezljivih bolezni. — Križem po Sloveniji. — Naša zdravstvena zakonodaja. — Drobiž. — Dobro čtivo. — Listnica uredništva.

"Zdravje" izhaja mesečno v Ljubljani, Zaloška cesta št. 2 (Higienski zavod). Urejuje ga dr. Ivo Pirc. Naročnina za Ameriko \$1 na leto.

"*THE WORKERS MONTHLY*", februarska izdaja, je posvečena v spomin obletnice Nikolaja Lenina. Vsebuje razne članke, ilustracije in pesmi. Naslov: 1113 Washington Blvd., Chicago, Ill.

Agitirajte za razširjenje naših listov kot so "Proletarec", "New Leader" in "American Appeal"!

VELIKO MANIFESTACIJO IN VESELICO

priređi

SOC. KLUB ŠT. 222 JSZ. V GIRARDU, OHIO

v soboto dne 27. feb. v Slovenskem N. Domu, Girard, O.

Na programu govori v slovenskem in angleškem jeziku, nastop pev. zbora "Ljubljanski Vrt," plesna zabava itd.

Vstopnina za moške 50c, ženske vstopnine proste.

Začetek veselice ob pol 8. zvečer.

Igrala bo Mladinska Godba.

Ta priredba se vrši v korist Ohijske konference klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. Vabimo vse tukajšnje in okoliške delavce, da se je udeleže v čim večjem številu. S tem boste pomagali do večjega uspeha organiziranim delavcem, ki se bore za delavske interese. ODBOR.

KNJIGE.

SLOVENSKIM ČITALNICAM,
KNJIŽNICAM IN LJUBITE-
LJIM DOBREGA ČTIVA.

Nedavno smo poročali, da smo do-
bili večjo zbirko novejših knjig iz
raznih založništev iz starega kraja.
Pred nekaj dnevi smo dobili drugo,
tretja pa je na potu. Knjige, ki smo
jih dobili s predzadnjo pošiljativo,
so nam že skoro pošle, posebno Can-
karjevi "Zbrani spisi", v katerih se-
daj ponatiskujejo njegova dela, ki so
bila v prvotnih knjigah že davno raz-
prodana. Ko dobimo novo pošilja-
tev "Cankarjevih zbranih spisov", bo-
mo sporočili.

"Proletarec" ima precej bogato
zalogo različnih slovenskih knjig in
tudi angleških. Marsikaka slovenska
knjižnica in čitalnica bi si svojo zbir-
ko lahko izpopolnila, ako naroči od
nas knjige katerih sedaj še nima.
Cene pri nas so zmerne in za večja
naročila dajemo liberalen popust.
Ako naročate knjige direktno iz sta-
rega kraja, ne boste na dobičku, kar
ste se mogoče že prepričali; mi o-
skrbimo za boljše knjige tudi močno
vezbo v ameriški knjigoveznici.

Ene izmed knjig, katere smo pre-
jeli pred kratkim, so: "Sanin", spi-
sal Arcibašev, cena \$1.50; "Mlada
ljubezen", roman, Alojz Kraigher,
\$1.30; "V robstvu", roman, Ivan
Matičič, \$1.50; "Knjiga spominov",
Ivan Lah, \$1.50; "Poezije", Drago-
tin Kette, \$1.40; "Povest", Maksim
Gorki, \$1.20; "Ženska pisma", M.
Prevost, 60c; "Zlatarjevo zlato", A.
Šenoa, \$1.20; "Nesrečnica", I. S.
Turgenjev, broš. 50c; "Prva ljube-
zen", I. S. Turgenjev, broš. 60c;
"Povesti", Lovro Kuhar, broš. 60c;
"Zapiski iz mrtvega doma", A. M.
Dostojevski, dva zvezka, vezana v
platno, \$2.25; "Deček brez imena",
Levstik, vez. \$1.10; "Cyklamen",
Janko Kersnik, vez. \$1.10; "Agita-
tor", Janko Kersnik, \$1; "Tarzan,
sin opice", Edgar R. Burroughs, vez.
\$1.10; "Deveti januar", Gorki, broš.
25c; "Idejni predhodniki današnjega
socializma in komunizma", Abditus,
broš. 75c; "Praktični socializem",
broš. 10c. Vse dražje knjige so ve-
zane v platno. Druge knjige si lah-
ko izberete iz cenika, ki je priobčen
na drugem mestu v tej izdaji. So-
cialističnim klubom in agitatorjem
sploh priporočamo, naj naroče po
večje število brošur in takih knjig,
kakor je npr. "Socializem in vera",
katere naj razpečajo v naselbini.
Čim več bodo ljudje čitali dobrá
knjige in brošure, toliko boljše bo
zanje in za napredek v splošnem.

Nekateri nam pošiljajo pisma, ako
imamo v zalogi knjižico z informaci-
jami o državljanstvu. Imamo jo!

Vsa naročila naslovite:

Proletarec, 3639 W. 26th St.,
Chicago, Ill.

SAMOSTOJNI IZOBRAŽEVALNI KLUB V WAUKEGANU IN NORTH CHICAGU

vprizori

v nedeljo 28. februarja

v Slovenskem Nar. Domu

10th St. in McAllister Ave.

VESELOIGRO

"PRI BELEM KONJIČKU"

v treh dejanjih.

OSEBE:

Meta Klinar, gostilničarka pri Belem Konjičku, T. Skala
Oroslov Bucek, veletržec in posetnik v Ljubljani, R. Skala
Tilka, njegova hči.....T. Warshek
Amalija, njegova sestra.....M. Hodnik
Dr. Franc Kovač, ljubljanski advokat.....F. Pierce
Dr. Karol Koprivar, gimnazijski profesor v po-
koju.....M. Judnich
Minka, njegova hči.....M. Železnik
Jerina Maks.....J. Mahovc
Dr. Ivan Zaletel, sodni adjunkt.....J. Kosier
Olga, njegova soproga.....R. Podboj
Maček, sodni svetnik.....M. Judnich
Žan, prvi natakár.....V. Pink
Peter, drugi natakár.....J. Jerala
Pikolo.....F. Serše
Pepca, hišna.....M. Kurenčan
Liza, kuharica.....I. Leben
Tine, berač.....F. Gantar
Rezika, njegova nečakinja.....M. Železnik
Jerica, raznašalka pisem.....F. Podboj
Matevž, vodnik.....A. Turšič
Janez, prvi hlapec.....A. Šuštaršič
Miha, drugi hlapec.....A. Zdejšar
Turist.....J. Steblaj
Potovalec.....L. Kužnik
Uslužbenc.....A. Svete

Vsa tri dejanja se vrše na našem divnem Bledu, v
polpreteklem času. Scenerija je vsa na novo predelana
in večina igralcev nastopa v naši lepi narodni nošji. Ce-
la igra je lep spomin na naše najlepše kraje na Gorenj-
skem. Videli boste kako je vse veselo, zaljubljeno, za-
ročeno in poročeno. Videli boste kako lep je naš divni
Bled.

Po igri je ples in prosta zabava v spodnjih prostorih.

Vstopnina za odrasle 50c; za otroke 25c. Te vstopnice
veljajo tudi za zvečer. Vstopnina samo za ples 35c.

Igra orkester J. Steblaja ml. — Izvrstna kuhinja.
Pridite vsi ljubitelji dramatike!

BREZ NASLOVA

K. T.

Frančiškanski "A. S." je pričel z veliko bizniško kampanjo za naročniki. List pošiljajo na "ogled" raznim ljudem, nekaterim po cele zavoje. Tajnikom naprednih in nenaprednih društev so poslali pisma: Vabijo jih med agente za svoj list in jim kažejo "lepe nagrade". Kampanja bo fiasko in niti s številkami (ena naročnina ima menda nad dva tisoč glasov) jo ne bodo olepšali. "Nekaj bo le prinesla," je dejal upravnik "domaćemu župniku", in ta je dejal: "Pa spet drugič malo."

Ako bi bil Jože Zavertnik "komunist", bi nekateri izmed tistih ki danes "simpatizirajo s 'komunisti'" prav gotovo simpazirali s kako drugo stvarjo in "napadali komuniste". Svet je pač oseben, posebno majhne osebnice so osebene.

"G. N." v eni svojih številčk jamra nad ginevanjem "Proletarca". En slovenski list v Ameriki je, ki resnično že dolgo gineva, in to je "G. N." V Pennsilvaniji je izgubil nad dve tretjini naročnikov, v Kansasu skoro vse, v nešteti drugih nasebinah je nazadoval za tretjino, polovico in več. Ni čuda, da išče sedaj postranski dohodkov, kajti banka ne bo mogla plačevati vsega. "Glas Narodova" agitacija za slepski dom v Sloveniji je

tudi pripomogla nekaterim slepcem da vidijo kar preje niso.

Leta 1918 je Don Niko Gršković na konvenciji Narodne Hrvatske Zajednice v Chicagu kričal proti socialistom in pozival vse prave Hrvate, da naj denuncirajo to pošastno golazen. Vse je na vaši strani, jim je dejal: zakoni, javno mnenje, patriotizem itd. Svoj "talent" je prodal kraljevaški propagandi in pod firmo patriotizma in lojalnosti do Zed. držav je teroriziral vse v hrvatski ameriški javnosti, ki se niso strinjali z njim. Danes je Don Niko "komunist" in "Radnikovci" so sklenili z njim zvezo. Niko ima svoj dnevnik v New Yorku, "čisti" pa imajo svoje glasilo v Chicagu. Oboji pišejo vzajemno, pa ne proti kapitalizmu — ampak radi bi vodstvo Hrvatske Bratske Zajednice, ki je po združenju največja jugoslovanska podporna organizacija v Ameriki. Velika sprememba med komunisti in Nikom v letih 1918-26! Čudna so pota "revolucionarjev"! Morda pride za Grškovićem med komuniste celo Zotti — potem pa revolucija prav gotovo.

Apel za zvezo z Don Nikom Grškovićem je podpisal "Radnikov" odbor in nihče "čistih" se ne zgraža radi te nečedne kompromisne taktike. Kaj bi z zgodovino karakterjev! Najprvo katolički pop, potem businessman, nato kraljevaški žurnalist in denuncijant, kandidat za konzulsko službo, v razočaranju je postal "republikanec", in po stoterih ovinkih je prišel v zvezo z importiranimi in neimportiranimi "komunisti". Uboga hrvatska radnička raja, ki imaš take "voditelje"! V na-

LJUDJE

vedno upoštevajo tiste ki imajo denar shranjen na banki ali uložen na prvi vknjižbi (mortgage).

Denar vzbuja zaupanje, prinaša zadovoljnost, ustvarja dobrote in je začetek napredka.

Navada marljivosti napravi svet prijaznejši tudi za vas.

Svoje prihranke vlagajte v zanesljivo

KASPAR AMERICAN STATE BANK

Premoženje nad
\$20,000,000.00

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste
CHICAGO - - - - ILLINOIS.

PRODAJAMO PRVE HIPOTEKE IN HIPOTEČNE BONDE.

rodnem taboru so namreč enakega kova kakor "komunistični". Raja samo plačuje.

V Sloveniji imajo list, ki piše na prvi strani, da "izhaja razen pondeljka in dneva po prazniku vsak dan." Torej dnevnik. Ali takoj za tem je vrstica, ki pojasni: "Začasno le enkrat na teden." To nič kaj ne soglaša, ker nihče ne ve, koliko časa lahko traja ta "začasno".

Tudi v Kranjsko Slovenski Katoliški Jednoti se je pričel uveljavljati pravi amerikanizacijski duh. V teku je akcija, da se odpravi ime "Kranjska" in se ga nadomesti z "Ameriška Slovenska" itd. Štajerci, Korošči, Primorci in drugi nekranjski Slovenci bodo to spremembo pozdravili, optimisti pa celo mislijo, da bo ta izmena dala KSKJ. novo življenje in mnogo novih članov. Upi so svobodni.

V roke mi je prišel "Delavski koledar 1. 1926", ki ga je izdala "D. S.", oziroma jugoslovanska sekcija Workers Party. Urejen je površno, z devizo "komunističnih" koristolovcev, da za kranjske jazbeci i rad-

nike je sve dobro. Na 120. strani je slika pokojnega ameriškega pisatelja Jack Londona, pod njo pa napis:

JOHN REED

Ameriški prijatelj pokopan na Rdečem trgu v Moskvi.

Uredniki, sami "veščaki" v delavskem gibanju, pa napravijo tako budalost! Prvič, John Reed ni bil Jack London. Drugič, vsak ameriški komunistični agitator, ki ni postal šele včeraj "rdeč", bi moral poznati John Reeda, posebno še uredniki komunističnih publikacij. Tretjič, John Reed ni bil "ameriški prijatelj", karkoli je že hotel brumni urednik, ki niti za korektorja ne odgovarja, zapisati s temi besedami. Kako naj ljudje brez soli v glavi drugim sole pamet? To bi bilo dobro da povedo v prihodnjem "delavskem" koledarju, če se bodo jazbeci še pustili vleči za nos.

Pomote kakor je prej omenjena, se dogajajo tudi v "Radniku". V drugi polovici prošlega leta je imel

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.

ČAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koks in peska.
1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V pondeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

sliko, nanašajoča se na eno prejšnjih revolucij v Petrogradu, pod njo pa napis, da predstavlja revolucionarno pobuno v — Parizu. In pod sliko sama ruska imena! To ni bila tiskovna pomota, kajti "uredniki" so trdili na več mestih v istem Radniku, da je slika iz revolucije v Parizu. Spričevalo znanja taki kozli gotovo niso. Med zotijanskimi in hrvatskimi-slovenskimi "komunističnimi" listi ni v blufanju nobene razlike. "Uredniki" obojih prihajajo iz iste šole in o poštenju, resnici in odgovornosti imajo enake pojme, oziroma sploh nimajo pojmov, ampak samo nepoštenje.

***

THAT'S ALL.

S. Slabetu še tole: Yes — vse, kar jaz podpišem, je moje delo! Prevodov iz Appeal to Reasona nisem nikoli podpisoval. Za dlakocepstvo in osebne kaprice, katerih se lovi s. Slabe, pa jaz nimam časa, niti nima Proletarec prostora. Finis. — Ivan Molek.

***

Boj obeh razredov za kruh in dušo je internacionalen in se mora zato internacionalno voditi.

WASHINGTONOVO MORALNO PRAVILO.

George Washington, kojega rojstni dan smo obhajali 22. feb., je imel še kot deček posebni zpisnik s 57 raznimi navodili o lepem življenju. Št. 46 se glasi sledeče: "Ne poskusi stvari, koje ne moreš izvršiti, toda bodi previden, da boš obljubo držal." Tega pravila se je vedno držal Joseph Triner, ko je že pred 36 leti uvedel svoje grenko vino na svetovni trg, kot uspešno želodčno zdravilo in prijetno odvajalno sredstvo. On ni več obljubil kakor so bile snovi Trinerjevega grenkega vina sposobne izvršiti; radi tega naj ne bo nihče razočaran. "Ladywood, Man., Canada, 11. decembra, 1925. Jaz sem rabil Trinerjevo grenko vino zase kot krvno toniko, ter sem se prepričal o lepih uspehih. Vedno sem bil otožen i zaspan; postajal sem že tudi slaboten in suh; toda danes sem postal ves drugačen mož, zdrav in krepak. John Lissack." Če nima vaš lekarnar Trinerjevega grenkega vina, Trinerjevega Linimenta (za revmatizem in nevralgijo), Trinerjevega olajševavca kašlja (Triner's Cough Sedative) ali Trinerjevih tablet zoper prehlad, tedaj pišite naravnost na: Joseph Triner Co., Chicago, Ill.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (L. E. Tomie), povest 330 strani, brošir ja 75c, vezana v platno	1.00
VAL. VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALC, (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZGODBE IZ DOLINE SENTFLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOGIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez.	1.25
STREP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana	.50
VOJEMU NARODU, Valentin odnik, broširana	.25
GLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.60
BENESKI TRGOVECI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
CARLIJEVA ZENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana	.25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVAĐEN ČLOVEK, (Braz. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTIČNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UGNE IN DRUGE KNJIGE IN	
BROSURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata	.20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESIEDNJAK, (Dr. J. F. Kern)	5.00